

## PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE



Výchova ke vztahu  
ke kulturně  
historickému  
dědictví

**Název projektu:**           **Ve Štorchových stopách**

**Autoři:**                     Dáša Šmídová, Jitka Velková, Zdeněk Brom

**Místa realizace:**         ZŠ Alešova Vodňany, ZŠ Bavorovská Vodňany, Městské  
muzeum a galerie Vodňany (dále jen MaG Vodňany),  
mikroregion Vodňansko

**Klíčová slova:**           pravěk, mikroregion, archeologická lokalita, muzeum,  
depozitář, ochrana archeologických památek, dějiny a  
současnost

### **Obsah:**

I. Anotace .....	2
II. Kontext .....	2
III. Východiska .....	3
IV. Realizace projektu.....	5
V. Příprava učební pomůcky a výstavy.....	7
VI. Nejdůležitější informační zdroje .....	8
VII. Pomůcky, materiál.....	9
VIII. Hodnocení projektu .....	9
IX. Budoucí perspektiva, využití projektu .....	9

## **„Ve Štorchových stopách“**

*Po mnoho let se vydávají hledači minulosti na cestu, o které neví, co je na ní čeká, kam je dovede a nakonec často ani to, kam vlastně chtějí dojít. Jejich citem a tělem proniká od počátků jen nejisté chvění, které se pokusil popsat básník O. Březina v básni Ruce:*

**„A ruce naše, zapjaté v magický řetěz rukou nesčíslných, chvějí se proudem bratrské síly, jenž do nich naráží z dalek, stále mocnější tlakem věků.....“**

*Putovali jsme lesy, poli, bahnem a opuštěnými místy. Sbírali jsme střepey, četli knihy a zkoumali depozitář muzea. Čerstvý vzduch přírody se střídal s konzervační vůní muzejních předmětů. Nyní předkládáme svoji práci veřejnosti.*

*Na začátku naší cesty byla teoretická příprava:*

## **I. Anotace**

Projekt byl realizován v 6-tých třídách ZŠ Alešova Vodňany a ZŠ Bavorovská Vodňany. Část projektu byla realizována terénními expedicemi, další částí byla badatelská návštěva depozitáře vodňanského muzea a poslední část práce se konala v hodinách dějepisu ve školních učebnách.

Základní část projektu trvala od září 2007 do prosince 2007. V tomto období se ukázalo, že projekt obsahuje aktivity, které žáky velmi intenzivně motivují k poznávání dějin, takže vzniklo několik následných aktivit, které byly realizovány v období leden 2008 – červen 2008.

Realizace projektu se konala za pomoci MaG Vodňany.

Inspirací pro tento projekt byly nejenom knihy E. Štorcha, ale především jeho pojetí výuky dějepisu, které, bohužel, téměř zcela upadlo v zapomnění. Stejně jako E. Štorch jsme pojali výuku pravěku Vodňanska jako příběh, který kdysi dávno začal a pokračuje vlastně do dnešních dob.

Vodňansko bylo osídleno od dávných dob, ale v muzeu není přístupná žádná expozice z tohoto období a ani ve školách nejsou žádné pomůcky se vztahem k nejstarší regionální historii. Proto jsme se rozhodli vytvořit učební pomůcku pro žáky základní školy a zároveň informační materiál, který by sloužil široké veřejnosti a turistům.

## **II. Kontext**

ZŠ Alešova Vodňany a ZŠ Bavorovská Vodňany jsou plně organizované základní školy. Žáci jsou převážně z Vodňan a z nejbližšího okolí. Pouze několik žáků dojíždí ze vzdálenějších míst (např. z Netolic). Do projektu byla zapojena třída 6.B ZŠ Alešova (27 žáků) a 6. třída ZŠ Bavorovská (27 žáků).

Výuka ve vodňanských základních školách probíhá v tradičně zaměřených předmětech, jejichž části jsme se prostřednictvím projektu rozhodli propojit. Úzce spolupracovali vyučující dějepisu, českého jazyka a literatury, občanské výchovy a výtvarné výchovy.

Učitelé dějepisu na obou školách se dlouhodobě věnují vedení odborných žákovských prací s historickým zaměřením a terénním expedicím v oblasti Vodňanska a velmi dobře spolupracují s MaG Vodňany.

Pomoc pracovníků této instituce nám při realizaci projektu velmi pomohla. Také MaG Vodňany intenzivně pomáhá dlouhodobě žákům a studentům při vypracování žákovských a studentských prací.

### III. Východiska

Obě vodňanské základní školy začaly v 6-tých třídách od září 2007 vyučovat podle ŠVP. Projekt byl proto zařazen do těchto tříd, protože školní vzdělávací programy obou škol otevřely prostor k realizaci výuky dějepisu založené na pochopení souvislostí mezi historickými událostmi v návaznosti na regionální dějiny v mnohem větší míře než v minulých letech.

Vodňansko v současné době nemá žádnou expozici a ani uměřenou publikaci o nejstarších dějinách, která by mohla sloužit výuce v ZŠ. Dalším důležitým faktem je, že pokud žáci mají být motivováni k práci při výuce dějepisu, je žádoucí, aby navázali emocionální kontakt s dějinami prožitkovou formou v terénu.

Navštívili jsme místa starých sídel, pohřebišť a svatyně našich předků. Zkoumali jsme staré předměty v depozitáři muzea, snažili se zrekonstruovat starý zmizelý svět podle poznatků odborné literatury a podle vlastních názorů.

Projekt umožnil emocionální motivační prožitek, který žáky dobře „naladil“ na další práci. Žáci pracovali s hmotnými archeologickými prameny, zaučovali se v práci s odbornou literaturou, vytvářeli svoje interpretace na základě pramenné základny a odborné literatury a učili se diskutovat o problémech a umět obhájit svůj názor.

Projekt vyžadoval vzájemnou spolupráci žáků, žáků s vyučujícími i vyučujících mezi sebou. Tato spolupráce měla cenný přínos - ukázala možnost vzájemné provázanosti klasicky pojatých vyučovacích předmětů a vytvoření učení v souvislostech, které je pro žáky velmi přínosné a z hlediska učitele velmi efektivní.

Našimi **hlavními cíli** se stalo:

- vstoupit do historie rodného kraje a navázat s ním emocionální spojení
- vytvořit učební pomůcky – výstavy pro dvě vodňanské základní školy
- vytvořit metodický materiál pro archeologické vycházky
- aktivně pracovat se znalostmi o prehistorii regionu, ve kterém žijeme
- osvojit si pojem „MUZEJNÍ DEPOZITÁŘ“
- sblížení škol a jejich žáků ve Vodňanech

Při naší práci jsme se samozřejmě snažili naplnit cíle, které rozvíjely následující **klíčové kompetence**:

**kompetence k učení:**

- vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie
- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

**kompetence k řešení problémů:**

- samostatně řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení, užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí

**kompetence komunikativní:**

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění

**kompetence sociální a personální:**

- účinně spolupracuje ve skupině
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají

**kompetence občanské:**

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot
- respektuje, chrání a oceňuje naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

**kompetence pracovní:**

- využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření

Tyto kompetence žáci rozvíjeli tím, že si museli nejprve osvojit učební strategie, nutné k práci s archeologickými a historickými prameny (výběr, kritiku, interpretaci, zpracování) a také k týmové spolupráci při tvorbě cílových výstupů (týmová spolupráce, časové členění úkolů, týmové role...).

Projekt zároveň napomohl k naplnění očekávaných **výstupů jednotlivých předmětů** školního vzdělávacího programu:

- charakterizuje život pravěkých sběračů a lovců, jejich materiální a duchovní kulturu
- uvede příklady archeologických kultur na našem území

V projektu byly realizovány i tematické okruhy **průřezových témat**:

- osobnostní a sociální výchova
- výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- mediální výchova

*A byl čas vydat se na cestu. Doprovázela nás opět slova O. Březiny:*

**„...Nepřetržitě vlny bolesti, odvahy, šílenství, rozkoše, oslnění a lásky probíhají nám tělem....“**

## **IV. Realizace projektu**

V následující pasáži bude poněkud nejasné použití zájmena „my“. Je to dáno tím, že zpracovatelské týmy byly tvořeny žáky, ale vedoucí učitelé byli částí celku, takže se počítali specifickým způsobem mezi žáky.

**Fáze projektu:**

### **1) Terénní expedice na vybrané archeologické lokality Vodňanska:**

- hradiště u Skočic
- mohylník na Lomci
- keltská svatyně u vesnice Hradiště u Netolic

V terénu jsme se věnovali pozorování, mapování a ohledávání lokality. Zároveň jsme zkoumali otázky, které jsou předmětem zkoumání dějin méně kladené: Jak vypadali lidé, kteří tu žili? Jaký měl vztah k tomuto místu? ....

### **2) Návštěva v depozitáři muzea:**

Naše návštěva v muzeu se skládala ze dvou částí:

- a) teoretické přednáška ředitelky MaG Vodňany
- b) samostatného bádání ve dvojicích o depozitních předmětech podle připraveného pracovního listu (viz. příloha 1) a metodické struktury:
  - vybrat si předmět.
  - prostudovat nálezovou kartu.
  - připravit informace pro spolužáky.

- kresebně zdokumentovat předmět.
- své poznatky prezentovat spolužákům.

### **3) Vytvoření pracovních týmů a zpracování vybraných pravěkých lokalit Vodňanska:**

Naše týmy měly 4 – 6 členů z řad žáků a byly vytvořeny na základě vzájemných sympatií, zkrátka se sami žáci dohodli, kdo s kým bude spolupracovat.

Zpracovávali jsme tyto lokality:

- hradiště u Skočic
- mohylník na Lomci
- Radčický kopec
- Pražák
- Libějovické Svobodné Hory
- keltskou svatyni u vesnice Hradiště

Nejprve naše žákovské týmy dostaly první písemné podklady a soupis literatury, které nám pro začátek posloužili jako informační odrazový můstek. K tomu ještě základní strukturu, podle které měla být lokalita pro připravované materiály zpracována:

- název lokality
- popis lokality
- historické zajímavosti
- popis cesty k lokalitě

### **!!! Malá vsuvka učitelská:**

Žáci šestých tříd na ZŠ Alešova byli po páté třídě spojeni ze tří pátých tříd do dvou šestých tříd z důvodu přestupu části žáků na víceletá gymnázia.

V těchto třídách proto žáci znovu začali hledat své místo v kolektivu, což byl, a ještě je, velmi složitý proces, který se vyznačuje velkou nekázní ve třídách. Zároveň žáci na prvním stupni téměř nikdy nepracovali v týmech a neovládali žádné strategie učení kromě učení nazpaměť. Bylo proto nutné za pomoci kolegů naučit žáky „učit se učít se“, kriticky posuzovat informace, vyhledávat informace z více zdrojů atd. Zároveň se žáci za pomoci učitelů učili zvládat práci v týmech, přijímat své role v týmu..

Tato práce byla velmi náročná a vyžádala si spolupráci učitelů v 6. B ZŠ Alešova. Nicméně se tato práce vyplatila. Pokud máme nyní porovnání s paralelní 6. A ZŠ Alešova, lze říci, že žáci 6. B spolu s učiteli výrazně pokročili ve stabilizaci sociální a studijní situace ve třídě. Můžeme proto vyslovit opodstatněnou domněnku, že i práce na projektu přispěla svým dílem při řešení komplikované situace šestých tříd ZŠ Alešova.!!!

### **4) Příprava informačního materiálu - skládačky - pro veřejnost:**

Při práci na jednotlivých lokalitách jsme zjistili, že je to velmi náročná práce. Začali jsme proto přednostně připravovat informační skládačku, protože jsme měli na konec prosince zamluvenou tiskárnu. Podařilo se nám dodržet čas a skládačka také na začátku letna vyšla v nákladu 1 300 kusů. Byla distribuována do našich škol, kde bude užita k výuce a reprezentaci školy, a do informačního centra, kde bude sloužit turistům, kteří se zajímají o pravěké dějiny.

## V. Příprava učební pomůcky a výstavy

V lednu jsme dokončili učební pomůcku pro pravěk Vodňanska. Každá výše zmíněná lokalita má svůj informační klip (70x100 cm), kde žáci najdou základní písemné a obrazové informace o lokalitě. Klip je doplněn o pracovní list (viz příloha 2), takže žáci mají prostor pro vlastní bádání. Na žáky se SVP je pamatováno úkoly, které jsou zaměřeny výtvarně. Pro učitele je připravena metodická příručka, takže není nutné, aby sami měli nějaké hluboké znalosti archeologie a pravěké historie.

Klipy jsou připraveny tak, že je lze snadno znovu předělat a aktualizovat.

První cesta klipů vedla na výstavu pro veřejnost (pozdávka viz příloha 3), která byla doplněna o odborné provádění s výkladem samotných žáků pro 4., 5. a 7. třídy vodňanských základních škol.

Další cesta klipů vedla do škol, kde je stále veřejně přístupná pro učitele a žáky na chodbě školy.

**Celou naši cestu lze shrnout i do tabulky:**

<i>Čas (kdy je aktivita realizován a nebo jak dlouho trvá)</i>	<i>Aktivita (popis aktivity, popř. název využité metody)</i>	<i>Cíl aktivity (díličí cíle – doporučení: využití aktivních sloves)</i>	<i>Vazba na RVP/ŠVP (vazby na - kompetence - průřezová témata - vzdělávací obsah)</i>
září	motivační aktivity	vzbuzení zájmu o dějepis představení sebe sama jako součást dějin	k. k učení k. občanské p.t. emocionální výchova
září	budování týmů	vytvoření struktury týmů a prožití týmových rolí	k. k řešení problémů k. komunikativní p.t. OSV
září	1. metodický seminář pro týmy	příprava dokumentační práce v terénu, depozitáři a literatuře	k. k řešení problémů k. pracovní
září	exkurze po vybraných arch. lokalitách	zkoumání terénu sběr informací nácvik pozorování	k. k řešení problémů k. k učení
říjen	návštěva muzea a muzejního depozitáře	sběr informací	k. k řešení problémů k. k učení
říjen - listopad	individuální týmové průzkumy arch. lokalit	sběr informací	k. k řešení problémů k. k učení
listopad	první prezentace zpracovaných dat	přehled průběžných výsledků	k. komunikativní

		prezentace získaných souborů dat	
prosinec	příprava učební pomůcky – informační brožurka o pravěku Vodňanska	vytváření učební pomůcky psaní metodické příručky	k. k řešení problémů k. sociální a personální p.t. mediální výchova
leden - březen	výstava a prezentace pro veřejnost	předání získaných poznatků veřejnosti	k. občanské p.t. mediální výchova

### Výsledky jednotlivých aktivit:

- navázání emocionálního vztahu k regionální historii
- vydání informační publikace „Pravěkem Vodňanska“
- výstava učební pomůcky „Pravěkem Vodňanska“ s metodickým materiálem
- metodická příprava žáků na práci s hmotnými a písemnými prameny
- osvojení pojmu muzejní depozitář žáky

### System pedagogického hodnocení:

Učitelé průběžně sledovali práci skupin, konzultovali s nimi jejich problémy a pracovní postupy.

- a) co bylo hodnoceno
- aktivní zapojení a snaha pracovat
  - odborná kvalita a šíře provedení výstupu
  - estetická kvalita provedení výstupu
- b) jak bylo hodnoceno
- dotazníky
  - pedagogickým pozorováním
- c) sebehodnocení žáků
- vybrané formy týmového sebehodnocení
  - individuální sebehodnocení formou dotazníku

## VI. Nejdůležitější informační zdroje

**Dubský, B:** Pravěk jižních Čech. Blatná 1949.

**Chvojka, O. - Michálek, J.:** Sídelní areály střední doby bronzové u Radčic-Vodňan. České Budějovice-Strakonice 2004.

**Michálek, J. - Frölich, J:** Archeologické nemovité památky v okrese Strakonice. České Budějovice 1979.

**Michálek, J.:** Městské muzeum a galerie ve Vodňanech – katalog pravěké sbírky. Praha 1983.

**Michálek, J.:** Vodňany v okolí a pravěku a na počátku dějin. Vodňany a Vodňansko, Vodňany 1997, str. 2 – 37.

**Waldhauser, J:** Encyklopedie Keltů v Čechách. Libri, Praha 2001

[www.blanet.cz](http://www.blanet.cz)

## VII. Pomůcky, materiál

**pomůcky:** fotoaparáty, školní PC s tiskárnou

**materiál:** výtvarné potřeby, potřeby pro tisk dokumentů a fotografií, CD pro záznam fotografií a textů

## VIII. Hodnocení projektu

**Co se podařilo:**

- motivovat žáky k poznávání historie
- propojit „knižní“ historii s konkrétním Vodňanskem
- metodicky připravit žáky k práci s historickými prameny a k jejich interpretaci
- připravit vydání informační brožury „Pravěkem Vodňanska
- připravit učební pomůcku pro výuku pravěku na Vodňansku, která byla vystavena v MaG Vodňany s prezentací žáků
- nalézt v terénu novou pravěkou osadu

## IX. Budoucí perspektiva, využití projektu

- budou pokračovat terénní expedice na historicky zajímavá místa Vodňanska
- v červnu prožijeme „Den v pravěké kuchyni“ věnovaný přípravě pravěkých jídel starými technikami
- začala příprava na vydání „Pravěkem Vodňanska 2“
- nově nalezené archeologické lokality jsou ve spolupráci s odbornými archeology dokumentovány a zařazovány do evidence

*Konec našeho putování je vlastně jen určitým zastavením, než půjdeme dál. Projekt „Ve Štorchových stopách“ se stal vstupní branou do světa, kde minulost podmiňuje přítomnost a zároveň vytváří budoucnost.*

*Řečeno slovy O. Březiny:*

**„A tehdy na otázku bolestnou,  
staletí skrývanou v bázni jako tajemství rodu,**

**jež prvorození sdělují prvorozeným,  
umírajíce, uslyšeli jsme kolozpěv vod, hvězd  
a srdcí ... „**